

2022-08-29

Partianalys: Vad har partierna gjort för att skydda Östersjöfisken?

Pådrivare och bromsklossar i riksdagen

Situationen för sill och strömming är akut, och under sommaren har vi sett tydliga tecken på att [lokala populationer kan ha kollapsat](#). Många kustfiskare säljer nu sina båtar, beredningsfabriker hotas med nedläggning och affärernas strömmingshyllor står tomma. Utvecklingen borde inte förvåna någon. I årtal har forskare varnat för de snabbt sjunkande bestånden och att den bristfälliga förvaltningen äventyrar [lokala populationer](#). I Östersjön ser vi nu ett förändrat ekosystem, där torsken redan försvunnit, sillen minskat drastiskt och spiggen i stället dominerar kustområdena. Så vad borde ha gjorts?

I början av året skrev BalticWaters2030 [en fempunktslista](#) med nödvändiga åtgärder som borde genomföras 2022:

- Den industriella trålningen utmed våra kuster förbjuds
- Det nationella havsmiljöarbetet förstärks
- Det småskaliga fisket och fritidsfisket premieras
- Sverige söker stöd bland andra Östersjöländer för en hållbar kvotsättning
- Sverige begär utökade vetenskapliga råd

Under året har inte regeringen genomfört någon av punkterna, även om små steg tagits mot att [flytta ut trålgränsen i avgränsade områden](#). Detta trots att det finns [ett brett parlamentariskt stöd](#) och [utredningar](#) som alla pekar på behovet av åtgärder.

Hög aktivitet i riksdagen

Inom fiskeripolitiken är det regeringen som har makten, och det är svårt för enskilda partier att göra mer än att försöka påverka ansvarig landsbygdsminister och regeringsparti eller -partier. Därför lägger analysen nedan mer fokus på regeringens agerande, då de är ytterst ansvariga.

I riksdagen har miljö- och jordbruksutskottet på senare tid uppmanat regeringen till handling genom två tillkännagivanden, "[Nio åtgärder för att rädda fiskbestånden i Östersjön](#)" och "[Uppmaningar till regeringen om fiskeripolitik](#)". Regeringen är inte rättsligt bunden att agera på ett tillkännagivande, men enligt praxis ska de göra det.

Bland tillkännagivandena fanns bland annat frågan om [utflyttad trålgräns](#), där alla partier [utom Kristdemokraterna](#) ställde sig bakom förslaget. Undantag skulle endast ges till det småskaliga fisket och till fiskefartyg vars fångst blir livsmedel, inte mals ner till fiskmjöl eller -olja.

Partigranskning

Regeringens agerande

De senaste åren har riksdagen, forskare, yrkesfiskare, miljöorganisationer och myndigheter uppmärksammat regeringen på behovet att genomföra åtgärder för att skydda fiskbestånden. Tyvärr har regeringen, som är ytterst ansvarig för fiskeripolitiken, agerat långsamt och de åtgärder som föreslagits har innehållit tydliga eftergifter för näringen.

Socialdemokraterna

Socialdemokraterna säger sig i [vår enkät](#) arbeta för långsiktigt livskraftiga fiskebestånd, levande kustsamhällen och friska havsmiljöer. Ändå har flera bestånd kollapsat under deras tid i regering och hundratals småskaliga kustfiskare lagt hatten på hyllan. Trots detta brukar den ansvariga ministern säga sig vara "[nöjd](#)", exempelvis med utfallet efter de årliga kvotförhandlingarna i EU.

Brist på handling och eftergifter till det kapitalstarka yrkesfisket ledde till torskens kollaps 2019, och nu riskerar sill och strömming gå samma öde till mötes. Under sommaren har vi sett att flera lokala sill- och strömmingspopulationer redan kan ha kollapsat.

Av [punkterna i riksdagens tillkännagivanden](#) till regeringen har få genomförts, trots att Socialdemokraterna själva ställt sig bakom besluten. En helt utflyttad trålgräns utan dispenser hade kunnat freda sill och strömming innan och under leken, men regeringen svarade i stället med ett urvattnat förslag om ett tidsbegränsat projekt i avgränsade försöksområden som ska slutrapporteras 2027.

Osäkerheter kring möjligheten att bedriva god vetenskap, tiden, juridiken, miljön och försöksområdena gör att få personer är övertygade om att projektet ger det nödvändiga skyddet som sill och strömming behöver. Det mest påtagliga resultatet är att industritrålarna tillåts fortsätta tråla kustnära minst fem år framåt.

[Läs sammanfattning och se vårt seminarium om trålgränsprojektet här >>](#)

I [enkäten](#) svarar Socialdemokraterna också att de har arbetat för att styra mot mer skonsamma fiskemetoder, öka havsforskningen, samt att skydda marina skyddsområden från bottentrålning. Inom skonsamma fiskemetoder har regeringen gett ett uppdrag till Havs- och vattenmyndigheten (HaV) kring hur myndigheten arbetar för att fördela kvoter till skonsamt fiske, men utan uppmaning att arbetet för skonsamma redskap ska stärkas. Pengar har avsatts till [projekt för att utveckla mer selektiva redskap](#), men det är frivilligt för yrkesfisket huruvida de ska börja använda de nya redskapen eller inte.

I januariavtalet och [regeringsförklaringen 2019](#) lovade Löfvens regering att införa ett förbud mot bottentrålning i skyddade havsområden, och 2020 gavs [ett regeringsuppdrag](#) till HaV. Ännu har dock inget generellt förbud införts. Istället har en [ny utredning](#) beställts i mars 2022 om potentiella lagändringar för att genomföra ett förbud mot bottentrålning i skyddade områden – men denna gång endast i skyddade områden *innanför trålgränsen*.

Fram till november 2021 var både Miljöpartiet och Socialdemokraterna regeringsbärande. Mellan 2018 och 2021 pågick ett stort arbete inom Miljömålsberedningen, [Havet och människan](#), som skulle leda till en [utlovad Havsproposition](#), men efter att Miljöpartiet lämnade regeringen dök den aldrig upp på regeringens [propositionslista](#).

Socialdemokraterna har som parti röstat för nödvändiga åtgärder, såväl i riksdagen som under egna kongresser där de bland annat röstat för att [införa förbud mot bottentrålning](#) och [flytta ut trålgränsen](#). I regeringsställning genomförs dock inte åtgärderna, trots att Socialdemokraterna numer är ensamt regeringsbärande och de har innehaft den ansvariga ministerposten de senaste åtta åren.

Socialdemokraternas [enkätsvar](#) om nästa mandatperiod är tvetydigt. Trots att de säger att tuffa restriktioner är befogade, anser de att regleringar och förbud ska införas varsamt. De säger att det är mycket angeläget att trålgränsen flyttas ut för industriellt fiske, men har ändå infört ett pilotprojekt som tillåter kustnära industritrålning minst fem år framåt. Det är svårt att förstå partiets logik och varför motståndet inom regeringen är så stort att begränsa de 20 trålarna som påverkar ekosystemet och slår ut det småskaliga fisket längs kusten. Socialdemokraternas politik leder paradoxalt nog till att några få berikas på bekostnad av många små och medelstora fiskare och fisken.

Miljöpartiet

Även Miljöpartiet har varit regeringsbärande, och är därmed delansvariga för de senaste mandatperiodernas utveckling som beskrivs ovan. Bland partierna har Miljöpartiet genom miljöministern ansvarat för havsmiljöfrågor, medan Socialdemokraterna genom landsbygdsministern har ansvarat för fiskeripolitiken.

Miljöpartiet har genom ledamot Emma Nohrén också lett Miljömålsberedningens arbete för en ny havspolitik, vilket resulterade i över [1600 sidors faktasammanställning och åtgärdsförslag](#) som det fanns samsyn inom bland riksdagspartierna. Tyvärr har det ännu inte lett till politiska åtgärder, då Socialdemokraterna [inte gick vidare](#) med den förberedda havspropositionen efter att Miljöpartiet lämnade regeringen.

I sitt [enkätsvar](#) till oss säger sig Miljöpartiet vilja införa en ekosystembaserad fiskeriförvaltning där ekosystemens livskraft är överordnat andra mål. De vill att fler variabler än idag, som storlek och ålder på fisken, måste vägas in när kvoter bestäms och att den vetenskapliga rådgivningen börjar ta hänsyn till arternas storlekssammansättning vilket är avgörande för ekosystem och kustfiske.

Partiet säger sig också vilja stryka en del i den svenska fiskerilagen som säger att naturhänsyn inte får försvåra för fisket, vilket vore viktigt för att möjliggöra ett bättre skydd för arter som behöver det. De vill att trålgränsen flyttas ut längs hela kusten, permanent, och det krävs en bred övergång till skonsamma, icke-destruktiva fiskemetoder. Miljöpartiet är även [ett av fem partier](#) som har ställt sig bakom utskottsinitiativ för att rädda fiskbestånden.

Under de senaste åren har miljöpartiet varit aktiva i riksdagen och lagt ett flertal fiskeripolitiska motioner. Sedan de lämnade regeringen har tonarten höjts, och nu förespråkar de [trålförbud för industrifiske i hela Östersjön](#). Dock satt miljöpartiet i regeringen under lång tid, samtidigt som torsken kollapsade och sillens nedgång började. Östersjöns miljö har inte råd med löften, den behöver handling.

Centerpartiet

Centerpartiet säger i [enkätsvaret till oss](#) att det är viktigt att följa rekommendationerna som forskarna ger om hur mycket fisk som tas upp. Problemet, som BalticWaters2030 lyft, är att vetenskapens ramar oftast är satta av politiker och inte nödvändigtvis behöver vara på en nivå som är bra för ekosystem eller miljö.

De säger också att de vill arbeta för att det småskaliga fiskets regler och administration minskar, införa mer skonsamma fiskeredskap och vill flytta ut det storskaliga industrifisket från de svenska kusterna. Det är viktiga punkter och som partiet har röstat för i riksdagen, men var sena med att ta ställning för utflyttad trålgräns enligt [Sportfiskarnas enkätsvar](#) från förra sommaren.

Kristdemokraterna

Kristdemokraterna vill att havsmiljöpolitiken går "från ord till handling", vilket enligt dem innefattar en "havsmiljö värd namnet" och en "fungerande förvaltning av säl och skarv".

Exakt vad det första betyder går att tolka i partiets [motion om hållbart fiske](#), där partiet generellt vill underlätta för fiske och införa sina föreslagna skyddsåtgärder för fisk i samråd med yrkesfisket. De vill öka jakt på säl och skarv och även söka undantag i EU från förbudet mot handel med sälprodukter.

Kristdemokraterna var det enda parti som [ställde sig emot utflyttad trålgräns](#). De driver frågan om [överförbara rättigheter i demersalt fiske](#) (bottentrålfiske), vilket innebär att vi som land ger bort fiskeresursen till fiskarna och låter den bli deras egendom. Det har Sverige redan gjort inom sill- och strömmingsfisket, vilket knappast har skyddat fiskeresursen och dessutom gjort att vi nu skulle behöva betala yrkesfisket för att återta deras rätt att fiska. Det demersala fisket är mer begränsat i Sverige i dag efter att torsken försvann, men förslaget kan påverka möjligheterna att begränsa fiske efter exempelvis siklöja, räkor och torsk i framtiden, om den skulle komma tillbaka.

Liberalerna

[Liberalerna säger](#) att det viktigaste de drivit den senaste mandatperioden är stopp för industrifisket av strömming nära kusten, särskilt i Stockholms skärgård. På frågan om vad de kommer verka för nästa mandatperiod säger de att fisket i Östersjön kraftigt måste minska, främst det industriella fisket, och att arbetet med landbaserade verksamheter måste fortsätta för att komma till rätta med övergödningen.

I riksdagen har Liberalerna röstat för viktiga förslag såväl under partimöten som i riksdagen och visat under lång tid att de vill förändra den nuvarande situationen. De är [ett av fem partier](#) som har ställt sig bakom utskottsinitiativ för att rädda fiskbestånden.

Moderaterna

Under nästa mandatperiod vill Moderaterna att fiskekvoterna ska beslutas mot bakgrund av vetenskapliga rekommendationer, med det viktiga tillägget "tillsammans med en försiktighetsansats". Det senaste är viktigt då bestånden just nu sjunker trots att politikerna många gånger följer de vetenskapliga rekommendationerna.

Moderaterna säger också att de vill driva att EU ska ge relevanta vetenskapliga organ de förutsättningar som krävs för att kunna inhämta nya nödvändiga data, att hänsyn ska tas till havsmiljödirektivets mål om god storleks- och åldersstruktur och att förvaltningsplanen revideras och/eller blir adaptiv i enlighet med vad Östersjöns ekosystem tål. Det är mycket viktiga punkter som verkligen behövs.

Moderaterna är [ett av fem partier](#) som lagt utskottsinitiativ för att rädda fiskbestånden och har varit mycket aktiva i Miljö- och jordbruksutskottet. Ett minus är dock att [de inte arbetar](#) för att freda den utrotningshotade ålen från fiske.

Sverigedemokraterna

Sverigedemokraterna ser ett behov av stark reglering och, om så krävs, ett totalt stopp för fiske på vissa bestånd. De menar att kvoterna bör anpassas till vad vetenskapen anser vara "försvarbart", och utgå från forskningens rekommendationer.

Sverigedemokraterna utmålar sig inte som ett parti i framkant, men har inte heller varit någon direkt bromskloss i riksdagen. De har röstat för viktiga förslag och är [ett av fem partier](#) som lagt utskottsinitiativ för att rädda fiskbestånd.

Vänsterpartiet

I [enkätsvaret till oss](#) menar Vänsterpartiet att det viktigaste de har drivit den senaste mandatperioden är en utflyttad trålgräns och minskade kvoter på sill och strömming. Under nästa mandatperiod säger sig Vänsterpartiet vilja förändra fisket i grunden genom att stoppa industrifisket och premiera småskaligt kustfiske för humankonsumtion. De vill arbeta vidare med frågan om trålgräns, skyddade områden, fiskefria områden, och de landbaserade verksamheter som bidrar till övergödningssituationen.

Vänsterpartiet har visat en stark vilja att genomföra förändringar, röstat för viktiga förslag och har tillsammans med Moderaterna varit det mest aktiva partiet i Miljö- och jordbruksutskottet angående utflyttad trålgräns. De har lagt flera fiskeripolitiska motioner och ställt frågor till ministern. De är [ett av fem partier](#) som lagt utskottsinitiativ för att rädda fiskbestånden.

BalticWaters2030:s slutsatser

Det är tydligt att det finns stora skillnader mellan hur regeringsbärande partier, och partier i opposition uttalar sig. Det vi vet är att den fiskeripolitik som drivits de senaste 20 åren, under ledning av både socialdemokratiska och centerpartistiska lantbruksministrar, lett till kollapsade torskbestånd och bestånd under kraftig nedgång (bland annat sill och strömming). Vi vet också att politiken gjort lite för att utveckla eller ställa om fisket från ett industriellt foderfiske, till ett fiske som premierar små och medelstora båtar som landar sin fisk i Sverige och där fisken bereds till mat för människor, inte minkar och laxar. De regeringsbärande partierna har inte heller agerat för att utveckla den vetenskapliga rådgivningen, trots att kunskapen om vad som måste göras funnits i många år. Partier i opposition har inte heller förmått att påverka eller kraftsamla för att bidra till en klokare och mer miljöorienterad fiskeriförvaltning.

Sammantaget har politiken präglats av ekonomiska hänsyn till det storskaliga fisket på bekostnad av Östersjöns miljö och fiskbestånd. Det är ett vägval som genast måste ändra riktning om det ska finnas fisk i Östersjön för framtida generationer. Utfästelserna som partierna gjort inför valet visar att det finns vilja, nu återstår att se om det bara är tomma ord eller om det faktiskt leder till handling.

Hjälp oss stoppa industrifisket i Östersjön

- Sillbeståndet i centrala Östersjön har minskat med 40 procent på bara fyra år, och det västra sillbeståndet är nära kollaps. Trots det fortsätter industrifisket i Östersjön.
- Idag tar 20 industritrålare upp ca 95 procent av den svenska fångsten av sill och skarpsill – fångster som till största delen blir till foder för laxodlingar och minkfarmar.
- De enda vinnarna på dagens fiskeripolitik, som kostar oss skattebetalare över 600 miljoner per år, är ett fåtal storskaliga industrifiskare. Vi andra är förlorare.

Nu måste politikerna agera kraftfullt för att skydda fisken och miljön i Östersjön. Hjälp oss rädda Östersjön – stoppa industrifisket! Skriv under uppropet på www.stoppaindustrifisket.nu

Östersjöbrief publiceras av BalticWaters2030 och skickas till politiker, journalister, opinionsbildare och den intresserade allmänheten.

För ytterligare information besök balticwaters2030.org